

I.A.KARIMOV ASARLARIDA MA'NAVIYATLI SHAXS QIYOFASINING YORITILISHI

Mamanazarov Solijon Sherzodbek o'g'li

A.Navoiy nomli davlat stipendiyasi sohibi (2023-2024-yy)

Muxammadiyev Jamshid Ilxom o'g'li

Nizomiy nomidagi TDPU Tarix fakulteti Milliy g'oya,
manaviyat asoslari va huquq talimi yo'nalishi talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada I.A.Karimov asarlarida ma'naviyatli shaxs qiyofasining yoritilishi haqida so'z yuritiladi. Asarlardagi komil inson, ma'naviyatli shaxs obrazi atroflicha taxlil etib o'rganiladi.

***Kalit so'zlar:** ma'naviyatli shaxs, demokratik huquqiy davlat, huquqiy madaniyat, ma'naviyat, tarbiya.*

2016-yilga qadar davlatimiz va Prezidentimizning ma'naviyat sohasidagi siyosatining amaliy ifodasi sifatida turli yo'nalishlarda qator ishlar amalga oshirildi va oshirilmoqda. Bu yo'nalishlardan eng diqqatga sazovor natijalarga erishayotgani milliy ta'lim-tarbiya tizimidir. "Ma'naviyat tarbiyaning eng ta'sirchan quroli ekan, undan oqilona foydalanish, bolalarimizning vatanparvarlik, rostguylik, haqsevarlikka o'rgatish kerak bo'ladi. Aslini olganda axloq – ma'naviyatning o'zagi", – deya saboq beradi birinchi prezidentimiz. Bu ma'naviy fazilatlarni shakllantiruvchi asosiy omillardan biri esa ta'lim-tarbiyadir. Oldimizga qo'ygan yuksak maqsadlarga erishish uchun bugungi O'zbekistonga erkin va ravon fikrlay oladigan, uning hayotida faol ishtirok eta biladigan, o'z so'zini aytishga qodir, o'z vazifa va burchlarini to'g'ri anglab

yetgan fuqarolar zarur. Bunday fuqaroni tarbiyalash zamon, taraqqiyotimiz talabi. Bunga qanday erishish mumkin?

Demokratik huquqiy davlatning bunyodkorlari huquqiy madaniyati, tarbiyasini to'g'ri yo'lga qo'yish bilan maqsadimizga erisha olamiz. Mamlakatimizning har bir fuqarosi, talabalarimiz kabi yoshlar qomusimiz va boshqa qonunlarni o'rganib olishlari zarur. Konstitutsiyani bilmagan, puxta o'rganmagan kishi o'z haq-huquqlarini bilmaydi. Huquqini bilmagan odamning hayoti oxir oqibatda fojiali tus olishi mumkin. Buning yaqqol misoli birinchi Prezidentimizning har bir asarida ko'rishimiz mumkin: «Madomiki maqsadimiz aniq ekan, inson huquqlari umumxalq muhokamasida qabul qilingan Konstitutsiya himoyasida ekan, yurtboshimiz, – avlodlarimiz, farzandlarimiz kelajagiga xavf soladigan, millat sha'niga dog' tushiradigan xatti-harakatlar qaerdan paydo bo'layapti?» Bu o'rinda Prezidentimiz bunday qaltis xatti-harakatlarga qo'lgan kimsalarning qonunni bilmasligi, bilsa ham unga mensimasdan qarashi, hurmat qilmasligida ekanini, ularda huquqiy madaniyatning yo'qligi, yetishmasligini –bir necha marta o'z nutqida ham ta'kidlagan edi.

Ko'pincha kishilar huquq, qonun, burch, adliya kabi atamalarni, ba'zan tasodifan qonunbuzarlik qilib qonun oldida javobgarlik holatiga tushib qolganlaridagina eslaydilar. Nega qonunga ro'para bo'lding, deb so'ralganda «Bunday bo'lishidan xabarim yo'q edi» -deb ko'zini miltillatib, advokatdan najot kutib turadilar. Shuni yaxshi anglashimiz kerakki, qonunni bilmaslik hech qachon aybni yengillashtirmaydi. Biz qonunga mensimaslik bilan qarasaq, uni o'rganmasak, hurmat qilmasak shunday noqulay ahvolga tushib qolamiz. Qonunni bilish, hurmat qilish jinoyatdan, jinoiy olamdan yiroq yurishning birdan-bir yo'lidir. Qonunga hurmat inson madaniyati va ma'naviyati bo'lib qolganda, bunday jamiyatni boshqarish ham, adolatni qaror toptirish ham oson bo'ladi. Mana shuning uchun ham huquqiy savodxonlikni yuqori darajaga ko'tarish tarbiya borasidagi asosiy ishlarimizdan biri bo'lib qolmog'i kerak. Huquqiy madaniyatni, savodxonlikni rivojlantirmay turib qonunni mensimaydigan buzg'inchilar, o'g'ri va yulg'ichlar, tovlamachilar, laganbardorlar, axloq-odobsizliklar, qo'rqoqlar, qotilliklar kabi salbiy holatlarning oldini olish, tugatish anchayin mushkul

ish. Bunday qonunbuzarlardan avvalo odamlarni, jamiyatni himoya qilish zarur. Yurtboshimiz Islom Karimov soʻzlari bilan aytganda: «...davlat davlatligini qilmoqchi boʻlsa, fuqaroni oʻz panohiga olishi zarur...Boshqacha aytganda, davlat har bir fuqarosini himoya etishi, unga huquqiy yordam berishi kerak. Qonun oldida barcha barobar. Mamlakat qonunlariga jaʼmi fuqaro - yoshidan, millatidan, irqi, dinidan qatʼi nazar – barcha barobar boʻysunmogʻi farz». Yana Islom Karimov soʻzlari bilan aytganda, qonun qogʻozda kelib ketsa, jamiyat aslo ravnaq topmaydi, qonun amalda boʻlishi lozim. Yurtboshimizning “Biz dunyoda hech kimdan kam boʻlmagan jamiyat quramiz” mavzusidagi mahalliy va xorijiy muxbirlarning savollariga bergan javobida shunday deydi: “Shuni aytib oʻtishim kerakki, dunyoda bozor iqtisodiyoti qanday qonunlarga asosan rivoj topayotgan boʻlsa, bizlar ham ulardan kam boʻlmagan huquqiy poydevorni qurdik. Endi ana shu qonunlarni hayotga izchil tadbiiq qilishimiz kerak. Bu masalada hali qiladigan ishlarimiz koʻp”.

Endi demokratiyani qanday tushunish kerakligini bayon etish vaqti yetdi. Demokratiya - ongli fikrlash, har qanday ehtirolardan holi, aql-idrokka tayangan munosabat. Demokratiya - yuksak maʼnaviyat va ichki madaniyatni oshkor etish imkoniyati; demokratiyani anglash shaxsning barcha uchun birday zarur boʻlgan qonunlarga toʻla rioya etish; aniq tartib-intizomlarga tayanib yashash salohiyati; demokratiya bizga inson haq-xuquqlarini himoya qiladigan, umumxalq va umumdavlat manfaatlarini himoya qiladigan barchaning qonunlarga boʻysunib yashashini oʻrgatadi va talab etadi. Aksincha boʻlgan jamiyatda boshboshdoqlik, parokandalik avj oladi va oqibatda bunday jamiyat halokatga uchraydi. Shuning uchun ham Prezidentimiz mamlakatimizning siyosiy va davlat qurilishi sohasidagi xususiyatlarini koʻrsatib berar ekan, «siyosiy hayotning barcha sohalarini erkinlashtirish, jamiyatda demokratiya, fikr va vijdon erkinligi tamoyillarini, gumanizm gʻoyalari va umuminsoniy qadriyatlarini qaror toptirish» ni muhim vazifa sifatida belgilab berdi.

Bugungi kunda maʼnaviyat masalasi ijtimoiy hayotimizning asosiy masalalaridan biriga aylanib qoldi. Mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq bu masalaga katta va uzluksiz eʼtibor berib kelinmoqda. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning har bir nutqi va maʼruzalari, maqola va asarlarida yuksak maʼnaviyat

kelajak poydevori ekanligi qayta-qayta ta'kidlanmoqda. «Tan olish kerakki, - deb uqtiradi Islom Karimov, - yuksak ma'naviy tushunchalar bilan yashashga harakat qiladigan odamning bugun ham ko'p mashaqqatlarni, og'ir sinov va to'siqlar, muammolarni yengib o'tishiga to'g'ri keladi»

Erksevar xalqimiz mustaqillik tufayli o'z yeri, o'z tili, o'z diniga ega bo'ldi; milliy g'ururi, izzat obro'si tiklanib, endilikda qadriyatlarimiz, ma'naviy merosimizdan bahramand bo'lmoqdamiz. Qudratli kelajagi buyuk davlat, buyuk ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar qudratli ma'naviyat zamirida vujudga keladi. Har bir alohida shaxsning va butun millatning ma'naviy kamoloti orqali demokratik huquqiy davlat barpo etiladi. Davlatimiz rahbari shu bois ham ma'naviyat va ma'rifatga doimo katta e'tibor berib kelmoqda. Shu oqilona siyosat tufayli xalqimiz o'zligini tanib, o'z shajarasini idrok etmoqda, tarix oldidagi vazifasini anglab olmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov.I.A. "Istiqlol va ma'naviyat"- T.: "O'zbekiston",1994
2. Karimov.I.A "Kuchli davlatdan kuchli jamiyat sari"-T. "O'zbekiston"-1998
3. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asrga intilmoqda. – T.: "O'zbekiston", 1999
4. Karimov I.A. Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. // Milliy istiqlol mafkurasi – xalq e'tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir. Asarlar, 8-jild. T.: " O'zbekiston", 2000
5. Karimov I.A. Xavfsizlik va tinchlik uchun kurashmoq kerak. Asarlar, 10 –jild. – T.: "O'zbekiston", 2002.
6. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: "Ma'naviyat", 2008
7. Nigmanova Umida Baxramovnaning "Uzluksiz ta'lim tizimida shaxs ma'naviyatini shakllantirishning o'ziga xos jihatlari" mavzusidagi magistrlik dissertatsiyasi – TDPU-2013
8. Mamanazarov.S.Sh Yuksak ma'naviyatli shaxsni tarbiyalash mexanizmlari, uslublari, shakl va vositalari ERUS jurnali-17-maxsus son 229-232